

het christelijk leven en de grote aandacht voor de psalmen als persoonlijk gebed. Dit komt bijzonder tot uiting in de gemeenschappen van « devoti », die nu ontstonden. Juist het gedeelte over deze « devoti » verdient bijzondere aandacht (bl. 67 vv.). Men mag deze « devoti » niet verwarren met de Benedictijnen, die echter volgens auteur wel uit de gemeenschappen van de « devoti » zijn gegroeid. Vanzelfsprekend beschouwt de auteur ook de invloed, die de Benedictijnen op het kerkelijk officie hebben gehad. Hij wil deze zelfs sterk benadrukken. Het zijn inderdaad slechts enkele ruwe lijnen, en men mag niet verwachten, dat de auteur in zulk kort bestek vele nieuwe gezichtspunten opent. Men moet het zien als een overzicht en samenvatting van verworvenheden door de studies, die over dit onderwerp verschenen. Op enkele punten zal de lezer vraagtekens plaatsen, vooral waar de auteur zich aan persoonlijke verklaringen waagt. Ze vragen een bewijsvoering. We hopen echter dat de auteur de gelegenheid zal vinden ons in dit interessante probleem nog dieper inzicht te verschaffen.

W. VERBAKEL, O. Praem.

Ria VAN BRAGT, *De Blijde Inkomst van de hertogen van Brabant Johanna en Wenceslas. Een inleidende studie en tekstuitgave* (Dl. XIII van *Standen en Landen*), 126 blz., Leuven, 1956. Pr. 150 fr.

Tijdens de laatste jaren werd een bijzondere aandacht gewijd aan de constitutionele geschiedenis van onze gewesten. Het is overbodig in verband hiermee te wijzen op de verdienstelijke rol van « Standen en landen », die het werk van Ria van Bragt over de Blijde Inkomst in haar publicaties heeft opgenomen. De herdenking van het zeshonderdjarig bestaan van de Blijde Inkomst van 1356 is niet vreemd aan de publicatie van meerdere artikels over dit vermaard handvest. Schr. heeft zich ook hier door laten leiden om een speciale studie te maken van de Blijde Inkomst van Johanna en Wenceslas, die dan toch van uitzonderlijk belang is geweest voor onze latere instellingen. Door deze studie werd een belangrijke leemte aangevuld, want het literatuuroverzicht (blz. 8) toont aan dat er opvallend weinig is gepubliceerd geworden over « deze hoeksteen van de Brabantsche grondwettelijke vrijheden ».

De wordingsgeschiedenis van de Blijde Inkomst wordt door de Schr. uitvoerig behandeld (blz. 20-28); de Leuvense stadsrekeningen werden met dit doel nauwkeurig onderzocht. Interessante beschouwingen worden vervolgens gewijd aan de bevoordeelden en aan de vraag of het charter ook voor Limburg was bestemd (blz. 29-35). In een vierde paragraaf (bl. 36-41) worden het begin- en het eindprotocol ontleed, de zegels beschreven en de getuigen geïdentificeerd. Schr. verklaart dat er buiten de Blijde Inkomst maar één voorbeeld bekend is van het groot hertogelijk zegel (blz. 39). In het abdijarchief van Tongerlo, dat door Schr. niet werd geraadpleegd,

bevinden zich twee charters van 14 mei 1358, waaraan het groot hertogelijk zegel hangt. Beiden zijn een weinig geschonden. Deze twee charters met identiek dezelfde inhoud verlenen amortisatie op de brabantse kloostergoederen, toegestaan door Wenceslas en Johanna in erkenning voor de vrijwillige gift van 44.000 gouden deniers, door de abdijen en kloosters van Brabant geschonken. In deze charters gaat het niet over een geval van gebiedsafstand, waarvoor het groot zegel volgens artikel 3 van de Blijde Inkomst mocht aangewend worden. Het gaat hier nochtans wel over een gewichtige aangelegenheid in betrekking tot de Brabantse kloosters. Dat er twee exemplaren van dit charter te Tongerlo berusten, houdt wellicht verband met het feit dat de toenmalige prelaat, Walter Bac, een uitzonderlijke plaats bekleedde aan het hertogelijk hof. Hij was lid van de hertogelijke raad en kapelaan van het hof. Het bestaan van deze twee oorkonden werpt een nieuw licht op het gebruik van het groot zegel.

Het onvrijwillig over het hoofd zien van het abdijsarchief van Tongerlo — A. D'HOOP, *Inventaire général des archives ecclésiastiques du Brabant* vermeldt Tongerlo niet — heeft nog andere gevolgen, en laat wellicht toe enkele conclusies van de Schr. te wijzigen. Volgens de geraadpleegde archiefinventarissen heeft Schr. vier bewaarde originele Blijde Inkomsten gevonden. Van deze originelen wordt een nauwkeurige beschrijving gegeven (bl. 43-45) alsook de historiek van hun wedervaren. Verder wordt dan aangegeven dat, naast de Blijde Inkomst van Leuven, Antwerpen, Zoutleeuw en 's Hertogenbosch, ook andere steden een dergelijk charter hebben ontvangen o. a. Brussel en Tienen. Schr. is van mening dat er buiten de steden in 1356 geen andere bestemmingen zijn geweest (blz. 77-78).

Een tot nog toe ongekend feit noopt ons deze conclusie of hypothese te wijzigen. In het abdijsarchief te Tongerlo bevindt zich een origineel exemplaar van de Blijde Inkomst van 1356, alsook een vidimus, afgeleverd op 18 april 1356 door de vice-deken van het Sint-Pieterskapittel te Leuven. Nu stelt zich de vraag: Hoe is dit charter in de abdij Tongerlo gekomen? Aan wie werd het gegeven? Het is niet uitgesloten dat dit exemplaar bestemd was voor de geestelijkheid van Brabant, en dat het gegeven werd aan de prelaat van Tongerlo, als de vertegenwoordiger van de geestelijkheid in de raad van de hertog. Prelaat Walter Bac vervulde een vooraanstaande rol als raadsheer van de hertog. Zie hierover de uitingen van zijn activiteit in A. VERKOOREN, *Inventaire des chartes de Brabant*, II, nn. 1071, 1192, 1232; III, 1255, 1267, 1677, 1754, 1798, 1809, 1822, 1847, 1848, 1875, 1947; IV, 2134, 2279. Het is geweten dat de Norbertijnen reeds rond 1336 een leidende rol hebben gespeeld tot verdediging van de privileges der geestelijkheid. Onder hun impuls werd er zelfs een verbond aangegaan tussen een deel der brabantse abdijen (zie P. GORISSEN, *De Karweien der Brabantse kloosterhoeven in de 14^e eeuw*, in B. C. R. H., CX (1945),

blz. 9 en vlg.). Het is niet onmogelijk dat Walter Bac, tijdens de voorbereiding op de Blijde Inkomst in 1355, optrad als woordvoerder van de opgerichte associatio. In dit geval en gezien de plaats die hij bekleedde in de hertogelijke raad is het aanneembaar dat aan Walter Bac, als afgevaardigde van de geestelijkheid, een Blijde Inkomst-charter werd gegeven. Hieraan kan nog toegevoegd worden dat ook de twee originele oorkonden van 14 mei 1358 over de amortisatie der kloostergoederen zich te Tongerlo bevinden. Zij zijn geadresseerd aan de geestelijkheid van het hertogdom, en hun aanwezigheid te Tongerlo kan eveneens verklaard worden door de belangrijke politieke rol en functie van Walter Bac.

Het charter van Tongerlo noopt ons de conclusie van onderhavige studie over de Blijde Inkomst te wijzigen. Werden tot nog toe slechts de steden als bestemmingen aanzien van de Blijde Inkomst van 1356, dan moeten we nu hoogst waarschijnlijk besluiten dat ook de geestelijke stand een exemplaar had ontvangen in de persoon van Walter Bac van Tongerlo.

Dat het exemplaar van Tongerlo niet was gekend en bijgevolg niet werd behandeld door Ria van Bragt, doet niets af aan de waarde van haar werk ; het heeft slechts invloed op een onderdeel van haar studie. Door deze publicatie beschikken we nu over een goed gedokumenteerde studie over de Blijde Inkomst van 1356. We zouden het kunnen noemen de uitwendige geschiedenis van dit belangrijk charter omdat de juridisch-historische ontleding werd opzij gelaten, zoals de Schr. zelf aanduidt in de Inleiding. Van grote waarde is ook de uiteenzetting over de vorming en de eerste ontwikkeling van het fonds der Charters van Brabant. Hoogst belangrijk is tevens de kritische tekstuitleg van de Blijde Inkomst, met daarnaast de latijnse vertaling, die ons helpt om sommige teksten beter te begrijpen en te interpreteren. Onnodig te zeggen dat de gebruikte afbeeldingen met zorg zijn gekozen.

Elkeen die zich bezighoudt met het ontstaan en de ontwikkeling van onze vroegere instellingen zal zeer veel nut ondervinden van dit belangrijk werk van Ria van Bragt.

M. H. KOYEN, O. Praem.
